

Політичні інститути та процеси

УДК 327.7

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20529982>

Відносини України та АСЕАН в умовах російсько-української війни

Авер'янов Сергій Володимирович,

кандидат політичних наук,

асистент кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0009-0002-2796-0776>

Ковтун Олена Юріївна,

кандидат політичних наук,

доцент, доцент кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби,

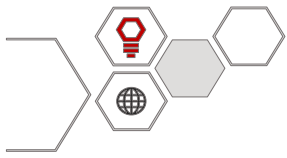
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6416-0527>

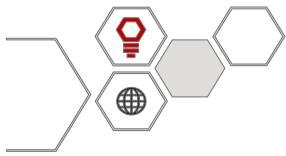
Прийнято: 17.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

Анотація. У статті проведено комплексне дослідження сучасного стану та перспектив поглиблення відносин між Україною та Асоціацією держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) у контексті геополітичних трансформацій, спричинених повномасштабною російською агресією. Здійснено аналіз еволюції концептуальних засад української дипломатії на основі впровадження «політики нових горизонтів» та реалізації Азійської стратегії

МЗС як ключових інструментів диверсифікації зовнішніх зв'язків держави. Центральне місце в роботі займає аналіз програмного документа «Україна-АСЕАН: бачення співробітництва» (2024), що виступає стратегічною дорожньою картою для інституціоналізації взаємодії. У статті детально досліджено ключові напрями секторальної співпраці, зокрема: продовольчу та енергетичну безпеку, інтенсифікацію торгівлі, розвиток цифрових інновацій (на прикладі платформ «Дія» та «Трембіта»), а також активізацію соціально-культурного обміну. Особливий акцент зроблено на найбільш актуальних для України сферах розмінування та управління надзвичайними ситуаціями, де унікальний досвід країн-членів АСЕАН має високий потенціал для практичного застосування в умовах війни. Досліджено етапи інституційного зближення, зокрема приєднання України до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії (ТАС), набуття статусу спостерігача в Міжпарламентській асамблеї АСЕАН (АІРА) та роль академічних майданчиків, таких як Центр досліджень АСЕАН. У висновках обґрунтовано, що перехід від епізодичних контактів до системного партнерства та отримання статусу секторального партнера з діалогу є необхідною умовою для зміцнення позицій України на світовій арені. Підкреслено, що стратегічна співпраця з АСЕАН сприятиме не лише економічному розвитку, а й забезпеченню довгострокової політичної підтримки суверенітету, безпеки та територіальної цілісності України.

Ключові слова: Україна, АСЕАН, кооперація, безпека, міжнародні відносини, інституціоналізація, кооперативні зв'язки, дипломатія, Південно-Східна Азія, Азійсько-Тихоокеанський регіон.

Ukraine-ASEAN Relations in the Context of the Russia-Ukraine War

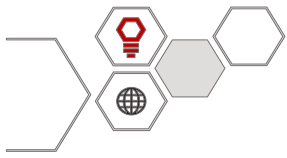
Serhii Averianov,

PhD in Political Science, Assistant Professor at the Department of International Organizations and Diplomatic Service, Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0002-2796-0776>

Olena Kovtun,

PhD in Political Science, Associate Professor at the Department of International Organizations and Diplomatic Service, Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-6416-0527>

Abstract. The article provides a comprehensive study of the current state and prospects for deepening relations between Ukraine and the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) in the context of geopolitical transformations caused by full-scale Russian aggression. It analyzes the evolution of the conceptual foundations of Ukrainian diplomacy, specifically the introduction of the “New Horizons Policy” and the implementation of the MFA's Asia Strategy as key instruments for diversifying the state's external relations. Central to the work is the analysis of the policy paper “Ukraine-ASEAN: Vision of Cooperation” (2024), which serves as a strategic roadmap for the institutionalization of interaction. The article examines in detail key areas of sectoral cooperation, including food and energy security, trade intensification, the development of digital innovations (based on the example of the “Diia” and “Trembita” platforms), and the enhancement of socio-cultural exchange. Particular emphasis is placed on the areas most relevant to

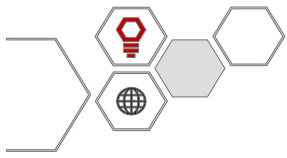

Ukraine – demining and disaster management – where the unique experience of ASEAN member states holds high potential for practical application under wartime conditions. The stages of institutional rapprochement are explored, specifically Ukraine's accession to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (TAC), the obtainment of observer status in the ASEAN Inter-Parliamentary Assembly (AIPA), and the role of academic platforms such as the Center for ASEAN Studies. The conclusions substantiate that the transition from episodic contacts to a systemic partnership and the acquisition of Sectoral Dialogue Partner status is a necessary condition for strengthening Ukraine's position on the world stage. It is emphasized that strategic cooperation with ASEAN will contribute not only to economic development but also to securing long-term political support for the sovereignty, security and territorial integrity of Ukraine.

Keywords: Ukraine, ASEAN, cooperation, security, international relations, institutionalization, cooperative ties, diplomacy, Southeast Asia, Asia-Pacific region.

Постановка проблеми. Трансформація світового порядку та повномасштабна російська агресія змушують Україну радикально переглянути свої пріоритети на Глобальному Півдні. Незважаючи на динамічний розвиток АСЕАН як глобального економічного хаба, відносини України з регіоном десятиліттями залишалися фрагментарними та нішевими.

Ключова наукова проблема полягає у подоланні суперечності між екзистенційною потребою України в розширенні міжнародної коаліції та традиційною політикою нейтралітету країн АСЕАН («ASEAN Way»). Наразі існує критичний дефіцит інституційних механізмів, які б дозволили перейти від формальних декларацій до практичної секторальної взаємодії. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового обґрунтування моделі «секторального партнерства» як інструменту залучення досвіду країн

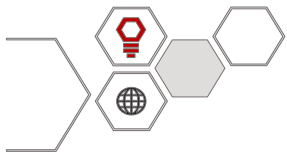
Південно-Східної Азії у сферах цифровізації, продовольчої безпеки та гуманітарного розмінування.

Відносини між Україною та Асоціацією держав Південно-Східної Азії почали формуватися після проголошення незалежності нашої держави у 1991 році. Проте перші три десятиліття ці відносини були обмеженими через географічну віддаленість, диференційовані політичні пріоритети та економічні бар'єри. АСЕАН як організація історично більше фокусувалася на власних регіональних проблемах, пов'язаних з економічною інтеграцією, управлінням надзвичайними ситуаціями та співпрацею з великими світовими партнерами (США, Китай, Японія тощо). Україна, у свою чергу, зосереджувала зовнішньополітичну діяльність переважно на євроатлантичній інтеграції та встановленні стабільних відносин з сусідніми країнами.

Іншою, не менш важливою причиною, була відсутність цілісної стратегії щодо азійських партнерів та країн Південно-Східної Азії як таких. Впродовж довгих років відносини України з регіоном обмежувалися переважно двосторонніми контактами з окремими державами-членами АСЕАН, як правило, у сфері експорту сировини, продуктів сільського господарства, військово-промислового комплексу тощо.

Проте, останнім часом, особливо після початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році, Україна активізувала свої зусилля щодо залучення нових партнерів на глобальному рівні, включно з державами-членами АСЕАН. Цей процес спирається на стратегічне переформатування української зовнішньої політики, яка тепер намагається включити в орбіту своїх зовнішньополітичних інтересів не лише традиційних партнерів з Європи чи Північної Америки, але й інші не менш важливі країни з таких регіонів як, наприклад, Південно-Східна Азія.

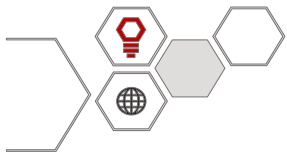
Вихід на ринок Південно-Східної Азії відкриває для України широкий спектр економічних можливостей. Це можливо завдяки приєднанню до зони

вільної торгівлі з країнами АСЕАН, а також укладенню угоди про співпрацю між Радою експортерів та інвесторів при Міністерстві закордонних справ України та Діловою радою АСЕАН. Зона вільної торгівлі з АСЕАН дозволить нашій країні торгувати своїми товарами без додаткових тарифів.

З огляду на поточну політико-безпекову ситуацію, Україна прагне заручитись активною міжнародною підтримкою з боку держав-членів АСЕАН. Як свідчать спільні заяви організації, у питаннях, пов'язаних з російсько-українською війною, Асоціація дотримується нейтралітету. Попри загальновідомий принцип АСЕАН про невтручання у конфлікти третіх країн, налагодження політичної та економічної співпраці з Асоціацією дозволило б посилити її підтримку України і, таким чином, зміцнити існуючі механізми двостороннього та багатостороннього співробітництва.

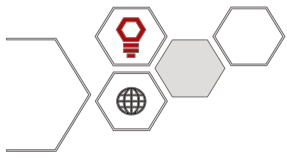
Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика країн Південно-Східної Азії та Азійсько-Тихоокеанського регіону залишається предметом академічного інтересу з боку українських дослідників. Різні аспекти аналізу особливостей трансформації регіональної системи міжнародних відносин, а також конкретних механізмів багатосторонньої взаємодії піднімають у своїх роботах С. Шергін [1-2], Л. Чекаленко [2], Н. Городня [3-4], фокусуючись більше на питаннях регіоналізму, регіональної безпеки, у тому числі територіальних спорів у Південно-Китайському морі [3] та регіональної інтеграції. У той же час М. Комарницький [29] та В. Ціватий [33] зосереджені на висвітленні геополітичної обстановки та відносин АСЕАН зі США та Китаєм, що надає комплексне розуміння геополітичного позиціонування АСЕАН як нейтрального актора міжнародних відносин, що готовий отримувати взаємовигоду від конкуренції США та Китаю в регіоні Південно-Східної Азії [29, 33]. І. Вартовник у своєму доробку здебільшого фокусується на огляді форматів партнерства АСЕАН із державами, з якими Асоціація системно взаємодіє, зокрема форматів “АСЕАН+1”, що носить

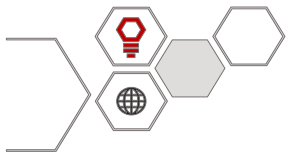
характер стратегічного діалогового партнерства [30] та секторального [32], який показує динаміку розвитку відносин з АСЕАН від процесу приєднання до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії до набуття статусу секторального партнера Асоціації, до чого прагне й Україна.

У свою чергу А. Гончарук [5], І. Крупеня [6-10], Д. Дейнеко [11-16], А. Гриценко [18-19], С. Авер'янов [19-20], М. Савченко та О. Квасницька [34] зосереджені на висвітленні стану та перспектив розвитку відносин як між Україною та державами-членами АСЕАН зокрема, так і між Україною та АСЕАН як міжнародною організацією в цілому. Так, А. Гончарук [5], а також М. Савченко та О. Квасницька [34], здійснюють огляд економічної та торгової динаміки взаємодії України з державами-членами АСЕАН до повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році, констатує, що одними з найперспективнішими напрямками розвитку відносин є сфери інформаційно-комунікаційних технологій, оборонно-промислового комплексу, інфраструктури, енергетики, сільського господарства, легкої промисловості та створення спеціальних економічних зон [5].

Щодо періоду після повномасштабного вторгнення Росії на територію України, то дослідники І. Лоссовський та І. Крупеня наголошують на складності залучення країн АСЕАН до активної підтримки України через їхній історично нейтральний курс, закріплений у Куала-Лумпурській декларації (ZOPFAN) та Договорі про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії (TAC) [6]. І. Крупеня характеризує позицію деяких країн регіону щодо війни як політику «беззубого тигра», у тому числі Малайзії [10], що створює бар'єри для формування дієвої коаліції на підтримку суверенітету України [7]. Крім цього, В. Сокирська та І. Крупеня проводять аналіз програмного документа «Україна-АСЕАН: бачення співробітництва», визначаючи при тому, що галузі сільського господарства та продовольства, цифровий сектор, торгівля, енергетика, управління надзвичайними ситуаціями, розмінування, а також

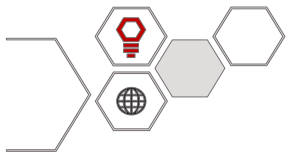
соціальне та культурне співробітництво є найбільш перспективи для розвитку відносин між Україною та Асоціацією держав Південно-Східної Азії [8]. А. Гриценко [17-18] зазначає, що перспективною сферою взаємодії також є морська екологічна безпека. Для посилення та належної реалізації потенціалу економічної дипломатії І. Крупеня констатує необхідність започаткування дипломатичного представництва України в М'ямні, Лаосі, Камбоджі, Тимор-Лешті та Бруней Даруссаламі і збільшення кількості дипломатичних працівників України з економічних питань у решті держав-членів АСЕАН [9]. Д. Дейнеко обґрунтовує важливість приєднання України до Договору про дружбу та співробітництво у Південно-Східній Азії [11], проте констатує, що критичним чинником є недостатній рівень інституціоналізації відносин [11-12]. Хоча приєднання України до Договору про дружбу та співробітництво у 2023 році стало історичним кроком, залишається нагальна потреба у практичному наповненні статусу секторального партнера з діалогу [13]. Також Д. Дейнеко виділяє роль Міжпарламентської асамблеї (АІРА) як унікального майданчика для дипломатії «person to person», потенціал якого ще не реалізовано повною мірою [14]. Дослідник зазначає, що загалом статус секторального діалогового партнерства з АСЕАН, до якого прагне Україна, не означає негайних результатів у вирішенні економічних проблем чи передання матеріальної допомоги. Натомість цей вид співпраці ґрунтується на стані двосторонніх відносин та реальних зусиллях країн, спрямованих на досягнення спільно заявлених цілей [15], де однією з найперспективніших сфер може бути інвестиційна діяльність [16]. У той же час М. Савченко та О. Квасницька констатують, що співпраця України та АСЕАН у сфері інвестицій є недостатньо розвинутою через ряд негативних факторів: війну з Росією, корупцію та невизначеність правового середовища в Україні тощо [34]. С. Авер'янов розглядає документ «Україна-АСЕАН: бачення співробітництва» як стратегічну відповідь на ці виклики, пропонуючи перехід до практичної

взаємодії у сферах цифровізації, розмінування та енергетики, що дозволить подолати політичну обережність країн Південно-Східної Азії та забезпечити національні інтереси України [19-20].

Виділення невирішених частин проблеми. Попри наявність наукових розвідок у сфері вивчення двосторонніх відносин України з окремими державами-членами АСЕАН, подальшого дослідження заслуговує пошук оптимальної моделі трансформації відносин України з АСЕАН від формальної присутності до системного секторального партнерства. По-перше, відсутність навіть формального статусу та брак інституціоналізації взаємовідносин між Україною та АСЕАН як такий. Стаття націлена на обґрунтування необхідності створення Спільного комітету галузевого співробітництва Україна-АСЕАН як механізму переходу від декларацій до системної роботи. По-друге, гостро стоїть проблема подолання так званого бар'єру нейтралітету з боку АСЕАН, пов'язаного з філософією самої організації, що отримала узагальнюючу назву «Шлях АСЕАН». Відтак постає нагальна необхідність знайти точки дотику через секторальну співпрацю, яка дозволила б трансформувати цей пасивний нейтралітет у дієву підтримку через конкретні економічні та гуманітарні проєкти. По-третє, подальшого дослідження також потребує напрям практичної імплементації згаданого вище секторального співробітництва та вироблення спільної візії такого формату відносин. Документ «Україна-АСЕАН: бачення співробітництва» [21] є дорожньою картою, але перетворення її пунктів (особливо щодо розмінування, енергетики та цифровізації) на реальні міжурядові проєкти залишається головним викликом для України, оскільки саме ці сфери мають стати «локомотивами» зближення, адже вони відповідають нагальним потребам обох сторін.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є проведення комплексної оцінки перспектив розвитку відносин між Україною та колективною Асоціацією держав Південно-Східної Азії. В основі

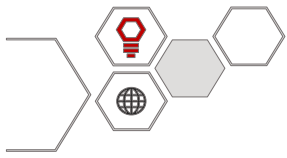

дослідження лежить програмний документ «Україна-АСЕАН: бачення співробітництва» в якості дорожньої карти подальшої кооперації у конкретних сферах взаємодії, зокрема торгівлі, енергетики, продовольства та сільського господарства, цифрового сектору, управління надзвичайними ситуаціями, розмінування, соціокультурних інтеракцій для переходу від епізодичних контактів до глибокої секторальної взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Надто довго Україна нехтувала так званим східним вектором. Прикладом радикальних змін у спорадичному підході України до своєї регіональної політики на Сході послугувало схвалення у 2021 році Стратегії зовнішньополітичної діяльності України [22]. Основне завдання цього концептуального документа – створити культуру функціонування дипломатичної служби відповідно до заданих стратегічних рамок, за яких українська дипломатія працювала б системно та проактивно, орієнтуючись на чіткі та конкретні результати з урахуванням вітчизняних інтересів нашої держави за кордоном.

Міністерство закордонних справ України також затвердило окрему Азійську стратегію в рамках згаданої комплексної Стратегії зовнішньої політики України. Центральна Азія, Південний Кавказ, регіон Перської затоки, Південно-Східна Азія, Індо-Тихоокеанський регіон, Субсахарська та Північна Африка були визначені як ключові географічні пріоритети, які мають розвиватися в рамках Стратегії. Це стало важливим і, певною мірою, знаковим показником оновлення підходу України до розуміння наших регіональних інтересів у світі та до системної роботи в сенсі адаптації вітчизняної зовнішньої політики до сучасних викликів, що стоять перед нею. Це означає не лише номінальну економічну присутність, але й політичну залученість до різного гатунку регіональних питань.

Так, зокрема пункти 145 та 149 зовнішньополітичної Стратегії України, які присвячені співробітництву з державами та регіональними організаціями

Індо-Тихоокеанського регіону, проголошують налагодження співпраці з торговельно-економічних питань, реалізацію спільних проєктів з регіональними інтеграційними об'єднаннями, насамперед з Асоціацією держав Південно-Східної Азії [22]. Активний розвиток двостороннього співробітництва з країнами Південно-Східної Азії передбачається зосередити на формуванні зон вільної торгівлі, розширенні коопераційних зв'язків у військово-технічній, аерокосмічній та науково-технічній сферах. Україна також докладає зусиль для інституціоналізації відносин з АСЕАН. Перспективним напрямом стає налагодження співпраці з Асоціацією держав Південно-Східної Азії з метою сприяння залученню інвестицій у промисловість та сільське господарство України від фінансових донорів регіону.

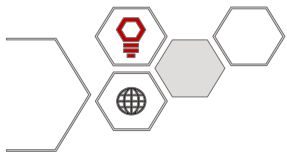
Можна виділити щонайменше три основні напрями реалізації Стратегії: багатостороння дипломатія (Україна як активний учасник міжнародної політики), безпекова дипломатія (Україна, що формує нову глобальну та регіональну інфраструктуру безпеки) та економічна дипломатія (Україна, яка відкриває для себе нові економічні можливості) [23]. Стратегія містить ряд ключових пріоритетів, завдань та викликів, що стоять перед Україною в осяжній перспективі.

Пріоритет №1

Забезпечення незалежності і суверенітету України та відновлення її територіальної цілісності.

Україна стала жертвою підступної військової агресії Російської Федерації, яка продовжує становити екзистенційну загрозу для політичного та етнічного майбутнього нашої держави. Тому завданням №1 є вигнання російських військ з території України та відновлення контролю над суверенними територіями, тимчасово окупованими агресором.

Пріоритет №2

Протидія російській агресії та притягнення Росії до юридичної відповідальності за злочини проти України.

Всебічна протидія агресору військовими, політичними, економічними та міжнародними засобами, кінцевою метою якої має стати притягнення Росії до юридичної відповідальності за воєнні злочини та акти геноциду проти громадян України. Справедливе покарання винних, а також відшкодування завданих збитків відповідає духу та букві міжнародного права.

Пріоритет №3

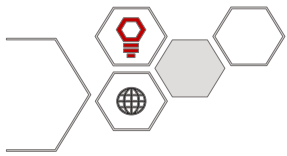
Продовження курсу на набуття повноправного членства в ЄС та НАТО.

Більш тісна інтеграція з Європейським Союзом та Північноатлантичним Альянсом закріплена в Конституції України у статтях 85, 102 та 116 [24]. Позаяк безпека на європейському континенті може бути досягнута виключно синхронізованими колективними зусиллями держав-членів ЄС та НАТО, а також України у складі цих міжнародних структур за активної підтримки з боку Сполучених Штатів Америки. Інакше європейська архітектура безпеки, що сформувалась після Другої світової війни, на тлі ревізіоністських настроїв ультраправих політичних сил ризикує бути рекомбінованою на користь авторитарних та мілітаристських режимів.

Пріоритет №4

Просування українського експорту та залучення іноземних інвестицій.

У контексті розвитку відносин між Україною та Південно-Східною Азією просування українського експорту та залучення іноземних інвестицій є ключовими пріоритетами. Цей процес базується на аналізі потенційних можливостей, які надає регіон, а також на адаптації українських продуктів та послуг до потреб локальних ринків. Україна має значний потенціал для посилення своєї присутності у регіоні. Реалізація стратегічних ініціатив, таких

як укладення угод про вільну торгівлю та залучення інвестицій, дасть змогу Україні зміцнити свої позиції у Південно-Східній Азії та забезпечити довгострокову взаємовигідну співпрацю.

Пріоритет №5

Захист прав та інтересів громадян України за кордоном.

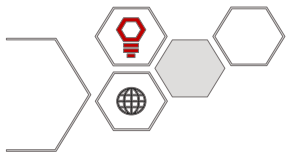
Захист прав та інтересів громадян України за кордоном є одним із ключових завдань зовнішньої політики держави. Україна має значну діаспору за кордоном, яка становить близько 15–20 мільйонів осіб, а також велику кількість трудових мігрантів, студентів та біженців. Захист прав та інтересів громадян України за кордоном є стратегічно важливим завданням, яке вимагає комплексного підходу. Реалізація системних заходів дасть змогу зміцнити позиції України на міжнародній арені та забезпечити безпеку та добробут своїх громадян у будь-якому куточку світу.

Пріоритет №6

Сприяння формуванню позитивного іміджу України у світі.

Формування позитивного іміджу України у світі також є стратегічно важливим завданням, яке впливає на політичну, економічну та соціальну сфери держави. У сучасному глобалізованому світі імідж країни визначає її здатність залучати інвестиції, заручатись міжнародною допомогою, забезпечувати політичну підтримку на світовій арені. Україна – сучасна, демократична, прогресивна країна зі славетною історією і багатою культурою, що нині відчайдушно бореться за свою свободу й суверенні права попри обмежені ресурси та інформаційні кампанії ворога.

У 2013 році вперше було призначено посла України в АСЕАН, і відтоді наша країна завжди була представлена в Асоціації. У 2017 році Україна розпочала процес приєднання до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії від 1976 року – одного з основоположних нормативно-правових актів АСЕАН. У 2022 році Україна підписала Документ про

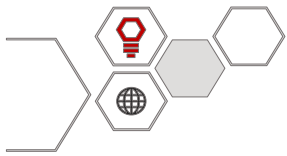

приєднання до Договору. Процедура приєднання завершилася у грудні 2023 року, коли Верховна Рада ухвалила Закон «Про приєднання України до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії» [25].

У серпні 2021 року Україна отримала статус спостерігача в Міжпарламентській асамблеї АСЕАН. Це забезпечує представництво України двома депутатами нашого парламенту на щорічній сесії Генеральної Асамблеї АСЕАН. Того ж року на базі Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка було відкрито перший в Україні Центр досліджень АСЕАН [26]. Основним завданням центру є налагодження ефективної взаємодії між дослідниками та науковцями, розвиток гуманітарних та освітніх контактів між Україною та державами-членами АСЕАН.

Наступним важливим кроком на шляху реалізації Стратегії стало спільне засідання «Україна - АСЕАН: бачення співробітництва» [27], яке відбулося у лютому 2024 року в Києві за участі представників дипломатичного корпусу, акредитованого в Україні, Секретаріату АСЕАН, наукових та експертних кіл України та регіону Південно-Східної Азії. Заступник Міністра закордонних справ України Ірина Боровець підкреслила, що відповідно до Стратегії зовнішньої політики України та Азійської стратегії МЗС України, наступним кроком у відносинах України з АСЕАН має стати отримання статусу секторального діалогового партнера Асоціації [27].

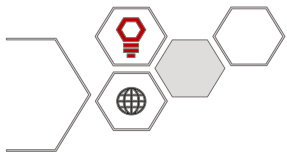
За результатами цього засідання МЗС України презентувало однойменний аналітичний документ «Україна-АСЕАН: бачення співробітництва» [21]. Документ був підготовлений Четвертим територіальним департаментом Міністерства закордонних справ України. Основною метою цього аналітичного документа було визначення та налагодження секторальної діалогової співпраці між Україною та АСЕАН. Він виражає бачення співробітництва України з Асоціацією держав Південно-

Східної Азії та спрямований на зміцнення відносин і забезпечення ефективної співпраці між сторонами.

Секторальне діалогове партнерство. Україна має намір створити Спільний комітет галузевого співробітництва Україна-АСЕАН. До компетенції комітету може бути віднесена координація та моніторинг досягнення спільних цілей, розробка та прийняття нормативно-правової бази співробітництва між Україною та АСЕАН, надання рекомендацій щодо підвищення ефективності співробітництва, а також створення робочих груп у відповідних сферах. Важливим аспектом є запровадження практики консультацій України з відповідними галузевими органами АСЕАН та проведення таких консультацій на високому та найвищому рівнях для забезпечення інтенсивного рівня співпраці [21, с. 15].

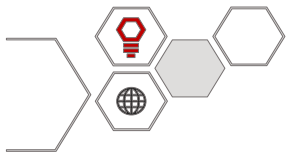
Продовольство та сільське господарство. Україна планує співпрацювати з АСЕАН у сфері продовольства та сільського господарства через сприяння торгівлі продовольством, збір та аналіз даних щодо торгівлі продовольством та продуктів сільського господарства, усунення технічних бар'єрів для торгівлі ними, а також сприяння морському переміщенню товарів, підготовку дорожньої карти для забезпечення безпеки ланцюгів постачання продовольства та продуктів сільського господарства з України до держав-членів АСЕАН, проведення консультацій з питань продовольства та сільського господарства на державному рівні України та міжурядовому рівні АСЕАН, адвокацію та координацію зусиль з метою забезпечення глобальної продовольчої безпеки, вивчення та дослідження відповідних механізмів зміцнення зв'язків між Україною та АСЕАН у сфері продовольства та сільського господарства, організацію консультативних зустрічей та форумів за участю недержавних учасників (приватний сектор, науковці тощо), семінарів, навчальних програм, технічної допомоги, заходів з обміну знаннями та досвідом [21, с. 19-22].

Цифровий сектор. Україна готова ділитися власним успішним досвідом розвитку цифрових інновацій. Українська платформа «Дія» поєднує в собі мобільний додаток з доступом до цифрових документів громадян та єдиний портал державних послуг для населення та бізнесу. Інша цифрова система «Трембіта» – це інформаційно-комунікаційна децентралізована система електронної взаємодії, призначена для автоматизації та технологічної підтримки обміну даними. Вона має високий рівень безпеки завдяки цифровому підпису та шифруванню всіх даних, що передаються.

Україна планує взяти участь у поглибленні співпраці з метою сприяння кіберстійкості, безпеці та інтеперабельності в цифровому середовищі, співпраці у сфері розвитку електронних послуг, об'єднанні зусиль у сфері розвитку цифрової грамотності, ініціюванні спільних проєктів, спрямованих на розвиток цифрової інфраструктури, обміні досвідом щодо цифрових стратегій, планів розвитку відповідних органів влади та їхніх обов'язків у сфері цифрової трансформації, діалозі та обміні знаннями щодо підходів до міжнародного права, політики та регулювання у сфері кібербезпеки з метою гармонізації практик та просування міжнародних стандартів кібербезпеки, сприянні обміну інформацією та співпраці з питань кібербезпеки, включно з обміном інформацією про кіберзагрози, кращі практики та новітні технології, спільні науково-дослідні та дослідно-конструкторські проєкти, пов'язані з кібербезпекою, з метою просування інновацій у цій сфері, обміні кращими практиками та навичками щодо розвитку мобільних мереж наступного покоління 5G [21, с. 25-32].

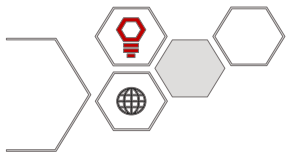
Торгівля. Україна планує розвивати партнерство з АСЕАН через обмін знаннями та досвідом щодо забезпечення стійкості та безпеки торгівлі в умовах невизначеності, сприяння торгівлі та інвестиціям між Україною та АСЕАН, сприяння розвитку торговельних та інвестиційних відносин, включно зі створенням торговельних палат, проведенням робочих зустрічей,

конференцій, семінарів, бізнес-форумів та інших відповідних заходів, вивченням можливостей співпраці з метою сприяння залученню приватного сектору, зниження митних зборів, тарифних та нетарифних бар'єрів у торгівлі, розвитком торговельних шляхів та інфраструктури для торгівлі, співробітництвом у сфері туризму, стандартизації та сертифікації [21, с. 35-42].

Енергетика. Україна має намір співпрацювати з АСЕАН у сфері енергетики через обмін знаннями та досвідом щодо підтримання енергетичної стійкості та безпеки в умовах невизначеності, обмін знаннями та досвідом щодо стандартів безпеки та розробки заходів безпеки для ядерних установок, вивчення шляхів майбутньої співпраці у сфері енергетичної безпеки, включно з безпечним та сталим розвитком низьковуглецевих джерел енергії та технологій, просуванням практики енергоефективності та енергозбереження, вивченням можливостей співпраці для підтримки зусиль держав-членів АСЕАН щодо зміцнення їхнього потенціалу у сфері енергетичної безпеки та безпечного, сталого розвитку відновлювальних і альтернативних джерел енергії, підтримкою зусиль з просування енергетичних технологій, енергоефективності та практики енергозбереження [21, с. 45-47].

Управління надзвичайними ситуаціями. Україна планує співпрацювати з АСЕАН у сфері управління надзвичайними ситуаціями через обмін знаннями та досвідом щодо забезпечення стійкого та безпечного управління надзвичайними ситуаціями в умовах нестабільності, розбудову потенціалу та обмін кращими практиками і досвідом щодо запобігання та пом'якшення наслідків надзвичайних ситуацій, оцінки та моніторингу ризиків, забезпечення готовності та реагування, підтримку відновлення, реабілітацію та реконструкцію після надзвичайних ситуацій, управління знаннями та інноваціями, а також зменшення ризиків надзвичайних ситуацій, адаптацію до зміни клімату та адаптацію на основі екосистем, вивчення можливості співпраці з Комітетом АСЕАН з питань ліквідації наслідків стихійних лих та

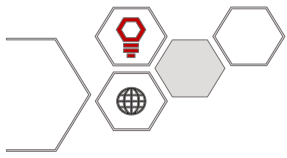

Координаційним центром АСЕАН з питань гуманітарної допомоги у сфері ліквідації наслідків стихійних лих, сприяння науково-технічному та інноваційному співробітництву у сфері запобігання, пом'якшення наслідків та зменшення ризиків стихійних лих, обмін експертами для підвищення кваліфікації [21, с. 49-54] тощо.

Розмінування. Що стосується України, то її заміновані території становлять величезну гуманітарну проблему. Через повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році Україна стала найбільш замінованою країною Європи. За словами колишнього Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала станом на зараз приблизно 139 тис. км² (або орієнтовно більше, ніж 23 %) території України залишається потенційно замінованими. Крім того, для повного розмінування та знешкодження всієї забрудненої території України знадобиться не один десяток років [28].

Україна має намір співпрацювати з АСЕАН у сфері розмінування шляхом вивчення можливості співпраці між відповідними органами сторін, співробітництва у сфері розмінування морських акваторій, територій, що постраждали від стихійних лих та конфліктів, сприяння науково-технічному та інноваційному співробітництву у сфері розмінування, проведення консультацій та семінарів щодо найкращих практик розмінування, сприяння обміну експертами з розмінування для підвищення кваліфікації, а також інших ініціатив [21, с. 57-59].

Соціально-культурне співробітництво. Україна прагне розширювати культурні зв'язки з країнами АСЕАН задля взаємного обміну культурними цінностями та сприяння взаєморозумінню. Співпраця має включати обмін мистецтвом, фольклором, літературою, мовами, культурними та релігійними фестивалями, взаємне проведення Днів/Тижнів культур України та держав-членів АСЕАН. Це передбачає популяризацію сучасного українського кіно, музики, театру, перформансу, літератури, класичного та сучасного візуального

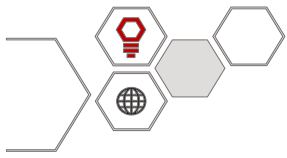

мистецтва, креативних індустрій, а також міжнародних дослідницьких проєктів у сфері культури та мистецтва. Крім того, йдеться про популяризацію української мови у світі, а також просування української культурної спадщини та проєктів у сфері культури і мистецтва.

Україна планує співпрацювати з АСЕАН у сфері соціального та культурного співробітництва через сприяння більшій обізнаності про традиції, спадщину та культуру один одного через індустрію, культурні обміни, заходи, фестивалі та художні виставки, сприяння співпраці між університетами України та держав-членів АСЕАН, підтримку розвитку людського капіталу та співробітництва у сфері освіти та навчання шляхом обміну інформацією, програм обміну, розбудови потенціалу та розвитку навичок, сприяння співпраці у сфері креативних індустрій у таких сферах, як музика, ремесла, кухня тощо, сприяння крос-культурним соціальним контактам, сприяння співпраці між університетами України та держав-членів АСЕАН, налагодження зв'язків та обміну візитами між урядовцями, митцями, студентами, молоддю, академіками, науковцями, бібліотекарями, ЗМІ, представниками громад, а також дипломатами, заохочення співпраці та прямих контактів між публічними бібліотеками з метою обміну інформаційними матеріалами та публікаціями [21, с. 61-63].

Висновки. Таким чином, ми можемо спостерігати активний рух до переосмислення вітчизняної зовнішньої політики. Російська збройна агресія стала потужним стимулом для України «заново відкрити» для себе регіон Південно-Східної Азії. Війна змусила державу відійти від виключної зосередженості на євроатлантичній інтеграції та шукати підтримки серед середніх і малих країн Глобального Півдня.

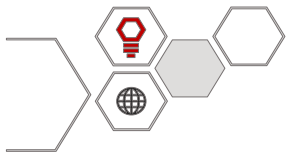
Відбувається динамічний процес трансформації відносин між Україною та АСЕАН від моделі епізодичності до моделі системності. Відносини України та АСЕАН перейшли від спорадичних дипломатичних контактів до

формування системної секторальної взаємодії на доктринальному та інституційному рівнях по ключовим напрямках. Ключовим маркером цього переходу є документ «Україна-АСЕАН: бачення співробітництва», який виступає стратегічною дорожньою картою та окреслює ключові сфери співпраці.

Безпекові виклики, що постали перед Україною після російської збройної агресії, значною мірою стимулювали процес переосмислення державних стратегічних цілей на міжнародній арені та впровадження нових підходів щодо ведення регіональної політики у світі. Після ухвалення нової зовнішньополітичної Стратегії Україна «заново відкриває» для себе Південно-Східну Азію та активно намагається вибудувати сталі партнерські відносини з державами-членами АСЕАН по багатьом секторам – від інтенсифікації торгівлі до прикладних речей в цифровій чи безпековій сферах. Асоціація є надзвичайно перспективним партнером для України. Це пов'язано, насамперед, з політичною та економічною вагою організації в регіоні Південно-Східної Азії та ширшому Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Однак для того, щоб забезпечити собі вигідне позиціонування, Україна має спочатку налагодити дружні та взаємовигідні відносини з усіма одинадцятьма державами-членами АСЕАН.

У зв'язку з цим практичні рекомендації стосуються того, що Україні варто фокусуватися на найбільш перспективних кластерах посилення кооперативних зв'язків, у тому числі у сферах розмінування та боротьби з надзвичайними ситуаціями як найбільш актуальних сфер, де унікальний досвід країн АСЕАН (наприклад, Камбоджі) є критично цінним для України в умовах війни. Цифровий сектор є найбільш динамічним напрямом, де Україна виступає як «донор» досвіду, пропонуючи партнерам успішні кейси платформи «Дія» та системи «Трембіта». Торгівля та сільське господарство мають потенціал вийти на новий рівень (мета – 5 млрд доларів товарообігу) за

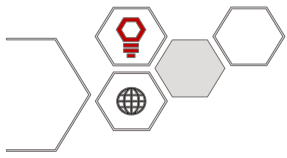

умови усунення торговельних бар'єрів та отримання прямого доступу до ринків Південно-Східної Азії.

Не можна не відмітити позитивної динаміки у напрямку інституційного зближення сторін. Україна послідовно реалізує кроки для посилення своєї ваги в регіоні, зокрема через приєднання до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії або ж роботу в статусі спостерігача в Міжпарламентській асамблеї АСЕАН. Кінцевою метою Україна визначає отримання статусу секторального партнера з діалогу. У цьому контексті не останню роль мають відігравати інститути та механізми «м'якої сили». Соціокультурний обмін та інтенсифікація контактів на рівні університетів, митців та громадських організацій мають закріпитись в статусі необхідної умови для подолання російської пропаганди та кристалізації спільного цивілізаційного бачення майбутнього.

Таким чином, відносини між Україною та АСЕАН мають неабиякий двосторонній потенціал. Попри ряд складнощів внутрішнього та зовнішнього сенсу, ці відносини мають тенденцію до розширення і поглиблення на доктринальному та інституційному рівнях. Незважаючи на географічну віддаленість, Україна має реальні можливості для посилення своєї присутності та ваги в Південно-Східній Азії. Реалізація стратегічних ініціатив, в межах нової зовнішньополітичної доктрини дозволить зміцнити позиції України в регіоні. Однак лише послідовна державна політика в субрегіоні дозволить Україні перетворити АСЕАН на надійного стратегічного партнера, що забезпечить як економічні дивіденди, так і політичну підтримку суверенітету на світовій арені.

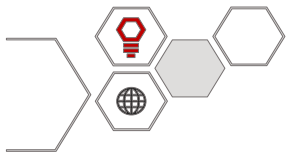
Перспективи подальших досліджень пов'язані як з детальним аналізом кожної зі сфер посилення кооперативних зв'язків між Україною та АСЕАН відповідно до документа «Україна-АСЕАН: бачення співробітництва», так й політико-безпекових, економічних та соціокультурних можливостей розвитку

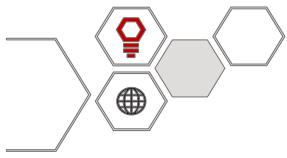
двосторонніх відносин з державами-членами Асоціації країн Південно-Східної Азії зокрема та багатостороннього співробітництва у рамках АСЕАН в цілому.

Список використаних джерел

1. Шергін С. О. Східноазійська інтеграція та регіональна безпека. *Problems of World History*. 2024. № 26. С. 123–136. URL: <https://doi.org/10.46869/2707-6776-2024-26-7>.
2. Шергін С.О., Космина В., Чекаленко Л.Д. Азійсько-Тихоокеанський регіоналізм: концептуальні моделі та сучасна практика: монографія. Дипломатична академія України. 2017. С. 68–108.
3. Городня Н. Д. Вплив безпекової ситуації в Південно-Китайському морі на зовнішню політику В'єтнаму та Філіппін. *Внутрішні та зовнішні чинники формування зовнішньополітичних курсів країн Азії у першій чверті XXI століття: збірник наукових праць*. 2025. С. 128–151. URL: <https://ivinas.gov.ua/images/Factors-foreign-policy-Asian-countries-21.pdf> (дата звернення: 04.05.2026).
4. Городня Н. Д. Регіональна інтеграція у великій Східній Азії в XXI столітті. *Інтеграційні процеси в Азії та Африці як складова світового історичного розвитку (кінець XX – початок XXI століття)*: монографія. Київ, 2022. С. 27–49. URL: <https://ivinas.gov.ua/images/978-966-02-9895-8.pdf> (дата звернення: 05.05.2026).
5. Гончарук А.З., Дроботюк О.В., Кіктонко В.О. Україна і країни Східної, Південно-Східної та Південної Азії: підсумки 2020 року та перспективи розвитку. Київ: Нац. ін-т стратег. дослідж., 2021. 45 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-09/analytrep_12_2021.pdf (дата звернення: 05.05.2026).

6. Lossovskiy I., Krupenia I. Reasons for Asian neutralism regarding the russian-Ukrainian war. *Diplomatic Ukraine*. 2023. No. XXIV. P. 187–203. URL: <https://doi.org/10.37837/2707-7683-2023-10>.
7. Krupenya I. Policy of New Horizons of Ukraine in the Asian Direction. *Actual Problems of International Relations*. 2023. No. 155. P. 14–23. URL: <https://doi.org/10.17721/apmv.2023.155.1.14-23>.
8. Krupenya I., Sokyrska V. Ukraine – ASEAN: new opportunities for strengthening partnership. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2024. No. 08. P. 88–98. URL: <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2024.08.088>.
9. Krupenya I. Economic Diplomacy of Ukraine in the Southeast Asia Subregion. *Politology bulletin*. 2024. No. 92. P. 413–428. URL: <https://doi.org/10.17721/2415-881x.2024.92.413-428>.
10. Krupenya I. Main Directions of Malaysia’s Foreign Policy and Malaysia’s Position on the russian-Ukrainian War. *Diplomatic Ukraine*. 2025. No. XXVI. P. 179. URL: <https://doi.org/10.37837/2707-7683-2025-10>.
11. Дайнеко Д. О. Інтеграція України з Асоціацією держав Південно-Східної Азії. *Юридична Газета*. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/integraciya-ukrayini-z-asociacieyu-derzhav-pivdennoshidnoyi-aziyi.html> (дата звернення: 05.05.2026).
12. Deineko D. O. Legal framework and political conditions of peaceful cooperation of the ASEAN. Accession of Ukraine to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia. *Legal position*. 2022. No. 2. P. 27–35. URL: <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2022-2.5>
13. Deineko D. Current State and Prospects of Economic Cooperation Between Ukraine and ASEAN, ASEAN Member States. “*International Humanitarian University Herald. Jurisprudence*”. 2023. No. 61. P. 118–125. URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2023.61.24>

14. Дайнеко Д. О. Стратегічна співпраця з країнами Південно-Східної Азії. *Liga.net*. URL: <https://blog.liga.net/user/ddeineko/article/54618> (дата звернення: 05.05.2026).

15. Deineko D. O. Understanding ASEAN legal framework of external relations in the context of Ukraine – ASEAN partnership. *Legal position*. 2022. Vol. 37, no. 4. P. 125–131. URL: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2022-4.23>.

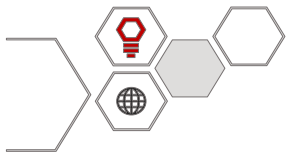
16. Deineko D. O. Regulation of Protection and Promotion of Investment in the Comprehensive Regional Economic Partnership Agreement. Suggestions for Improvement of Economic Diplomacy of Ukraine. *Juridical scientific and electronic journal*. 2022. No. 1. P. 312–316. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/78>.

17. Гриценко А. Шляхи розширення взаємодії України й АСЕАН під головуванням Індонезії. *Центр міжнародної безпеки*. URL: https://analytics.intsecurity.org/wp-content/uploads/2023/08/Ukr_CIS_06_Ukraine_ASEAN.pdf (дата звернення: 05.05.2026).

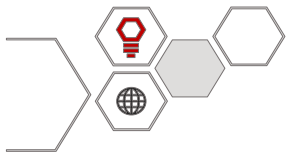
18. Гриценко А. Динаміка конфлікту в Південнокитайському морі. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-09/ukr-the-dynamics-of-conflict-in-the-south-china-sea-1.pdf> (дата звернення: 05.05.2026).

19. Averianov S. The Significance of Southeast Asia Within Ukraine's New Horizons Policy. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. International relations*. 2022. No. 2 (56). P. 32–36. URL: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2022/2-56/32-36>.

20. Averianov S. V. “Ukraine-ASEAN: Vision of Cooperation” Brief Review. *Actual Problems of International Relations*. 2024. No. 159. P. 54–64. URL: <https://doi.org/10.17721/apmv.2024.159.1.54-64>.

21. Ukraine-ASEAN: Vision of Cooperation. *Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*. URL: <https://singapore.mfa.gov.ua/storage/app/sites/68/uploaded-files/ukraine-asean-vision-of-cooperation.pdf> (date of access: 05.05.2026).
22. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України" : Указ Президента України від 26.08.2021 № 448/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021#Text> (дата звернення: 06.05.2026).
23. Дмитро Кулеба: Стратегія зовнішньої політики сильної України. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-strategiya-zovnishnoyi-politiki-silnoyi-ukrayini> (дата звернення: 06.05.2026).
24. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 06.05.2026).
25. Про приєднання України до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії : Закон України від 21.12.2023 № 3531-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3531-20#Text> (дата звернення: 06.05.2026).
26. Дмитро Кулеба відкрив перший в Україні Центр досліджень країн АСЕАН. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-vidkriv-pershij-v-ukrayini-centr-doslidzhen-krayin-asean> (дата звернення: 06.05.2026).
27. У Києві відбувся захід «Україна - АСЕАН: бачення співробітництва». *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://mfa.gov.ua/news/u-kiyevi-vidbuvsya-zahid-ukrayina-asean-bachennya-spivrobotnictva> (дата звернення: 06.05.2026).

28. Уряд працює над збільшенням виробництва вітчизняної техніки для розмінування, – Прем'єр-міністр. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-pratsiuie-nad-zbilshenniam-vyrobnytstva-vitchyznianoj-tekhniku-dlia-rozminuvannia-premier-ministr> (дата звернення: 06.05.2026).

29. Komarnytskyu M. US-China Relations in the Context of Regional Politics in South-East Asia in the Twenty-First Century. *Visnyk of the Lviv University*. 2024. No. 52. P. 378–384. URL: <https://doi.org/10.30970/ppp.2024.52.47>.

30. Vartovnyk I. "ASEAN+1" as a Mechanism of ASEAN Cooperative Security in the Asia-Pacific Region. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. International relations*. 2025. No. 2 (61). P. 55–64. URL: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2025/2-61/55-64>

31. Тихоненко І., Козачок А. Діяльність транснаціональних корпорацій як детермінанта розвитку «нового регіоналізму»: досвід АСЕАН. *Старожитності Лукомор'я*. 2022. № 1. С. 89–99. URL: <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2022.1.142>.

32. Вартовник, І. М. (2025). Формат секторального партнерства як механізм кооперативної безпеки АСЕАН. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*, (November 28, 2025; Cambridge, UK), С. 73–76. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-28.11.2025.013>.

33. Tsivatyi V. 2026 Is the «Big Year» of Diplomacy: Will ASEAN Manage to Reconcile the Interests of China and the United States? The Concept of «Soft Power» in ASEAN-US-China Relations (Features of Multilateral Diplomacy). *Social and humanitarian bulletin*. 2026. URL: <https://doi.org/10.61718/sgv67.01>.

34. Савченко М., Квасницька О. Сучасний стан, особливості та перспективи співробітництва України з країнами-учасницями АСЕАН. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2024. Т. 328, № 2. С. 144–149. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-22>.